

KMETSKI LIST

Ishaja vsako sredo. — Naročnina: za celo leto 30 Din, za pol leta 15 Din, za inozemstvo za celo leto 50 Din. — Inserati po tarifu. — Pismenim vprašanjem naj se priloži znamko za odgovor. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

Rokopisi se ne vračajo. — Plača in toči se v Ljubljani. — Uredništvo in uprava je v Ljubljani v Kolodvorski ulici št. 7. — Telefon inter. št. 32-59. Račun pri pošni hranilnici št. 14.194.

Novo leto — nova doba.

Za zmago kmečke misli. — Potreba našega sodelovanja. — Za državo.

Zadnje mesece preteklega leta smo brali več velepomembnih izjav najbolj merodajnih činiteljev v naši državi, ki so nas resnično razveselile in navdale z novimi upi za izboljšanje položaja kmečkega stanu. Brali smo namreč izjave, kjer je jasno in določeno rešeno in priznано, da je kmet najtrdnjša podlaga reda in miru v naši državi in s tem obenem tudi najtrdnjša podlaga države same.

To spoznanje in priznanje je za vsakega kmeta dragoceno, posebno pa še za nas, ki smo vedno pisali in se borili za idejo, ki je glasom omenjenih izjav danes zmagovita. Ne pozna se sicer zmaga te ideje v praksi še tako, kakor bi si morebiti ta ali oni želel, toda led je prebit in to je mnogo — to je vse!

Ne bo nam pa to spoznanje mnogo koristilo, če ne bomo tudi sami sodelovali pri uresničenju in oživotvorenju vseh onih ciljev, ki jih zasleduje kmečka misel. Pečena piščeta ne lete nikomur v usta, ampak je pač treba vsak grizljaj zaslužiti s trdim delom. Uspeh vsakega dela pa je v prvi vrsti odvisen od složnega nastopa vseh, ki delajo za isti cilj in za isti namen.

Ni še dolgo tega, ko smo brali v časopisih o pomembnem koraku naše mladine, ki se pripravlja za svoj bodoči poklic na ljubljanskem vseučilišču. Vseučiliški dijaki imajo svoj izvoljen zastop. V ta zastop so si dijaki volili doslej svoje zastopnike pač tako, kakor vsi vemo, da je bilo pred 6. jan. povsod pri nas. Letos pa je mladina napravila odločen korak: odvrkla je od sebe staro srajco in si izbrala svoj zastop na čisto drugi podlagi.

Ta pojav ni sicer še prevrgel vsega sveta, zdí se nam pa le zelo pomemben vsaj za naše skromne razmere. Vidimo namreč, da je mladina zapustila stara, izvožena pota in da je krenila v popolnoma novo smer složnega sodelovanja vseh dijakov-visokošolcev. S tem svojim korakom je naša mladina poka-

zala in dokazala, da razume duh časa in da hoče stopiti dobro pripravljena v novo dobo.

In mi, kmetje? Ali naj mi držimo roke navzkriž in mirno gledamo, kako se pripravljajo na nove čase drugi? Ali nismo tudi kmetje poklicani, že z ozirom na zgoraj omenjene izjave, da stopimo složno in odločno v novo dobo, ki stoji v znaku popolne zmage velike kmečke ideje, ki daje kmetu to, kar je njegovega, ne da bi kratila pravice drugih stanov?

Mi se moramo vedno in povsod zavedati velikega pomena kmeta in zemlje ne samo za nas in za naše želodce, ampak tudi za ves narod in za vso našo državo. Ni pa dosti, da se svojega pomena le zavedamo — mi moramo gledati tudi na to, da ta svoj pomen tudi uveljavimo, kajti »država« smo v prvi vrsti mi sami. Če delamo torej »za državo«, delamo pravzaprav le za sebe, samega sebe pa noben pameten človek ne sovraži. Za sebe ali z drugimi besedami: za svojo lastno državo pa ne moremo delati uspešno, če smo razprti, needinini in nesložni. Sloga jači, nesloga tlači.

Danes stoji na čelu uprave Dravske banovine mož, ki je takoj ob nastopu svoje visoke službe odločno poudaril pomen kmeta in vasi. To je važna izjava: važna ne samo za »visoko« politiko, ampak važna tudi za nas vse, kajti če hočemo res uveljaviti pomen kmeta in vasi, je pač dolžnost nas vseh, da vsa prizadevanja za povzdigo in prospeh kmeta in vasi na celi črti podpremo s krepkim sodelovanjem. Sodelovati pa morajo v tem pogledu vsi, prav vsi, od najbolj siromašnega kočarja pa visoko tja gori do predstavnikov ene ali druge sile in moči.

Samo s krepkim, aktivnim in složnim sodelovanjem bodo kmetje dokazali, da razumevajo novo dobo in da so nanjo pripravljani.

Kmetje in obrtniki.

Poročali smo že lansko leto, da pripravlja vlada nov obrtni zakon, s katerim bo enotno urejen položaj obrtništva v naši državi ne samo glede izobrazbe in učenja obrtniškega naraščaja in glede razdelitve važnih obrtnih del na posamezne vrste obrti, ampak tudi z ozirom na pravice, ki naj bi bile pridržane le obrtnikom.

Točka glede ureditve pravic obrtnikov do izvrševanja raznih del pa je silno važna tudi za kmete, in zato se moramo v interesu kmetov s to točko pečati nekoliko natančneje.

Da se obrtnikom danes, v dobi strojev in silno izpopolnjene tehnike, ne godi ravno najboljšo, to vemo vsi. Dokler je prevlado-

valo še ročno delo, je bil obrtnik na boljšem, toda danes se mora obrtnik silno truditi, če hoče vzdržati konkurenco s strojem in s tehniko, in se mora zategadelj mnogo učiti in mora znati postaviti stroj tudi v svojo službo. Za obrtnika je danes edina rešitev v čim višji strokovni izobrazbi in v čim večji kvaliteti njegovega dela. Glede kvantitete (množine) mala delavnica s fabriko ne more konkurirati — to leži na dani.

Je pa še dosti obrtnikov, ki vidijo svojo rešitev še v nečem drugem, in to je v omejitvi obrtnega dela edino in izključno le na izučene profesionaliste (rokodelce). Pravijo namreč: Kolikor manj oseb bo izvrševalo raz-

na obrtna dela, toliko več dela in zasluzka bo odpadlo na one, ki imajo izključno pravico do izvrševanja teh del.

Ne da se tajiti, da bi ta trditev v svojem jedru ne bi imela nekaj zase. Res je, naj imata tisti, ki se je nekaj učil, tudi v praksi nekaj od svojega učenja, in ravno tako je res, da je zasluzek toliko lažji in večji, čim manj se ponuja delavcev. V praksi pa je ta stvar navadno precej drugačna kakor v besedah, in tudi najlepše načelo se ne da do kraja izvesti, če se njegovi izvršbi v praksi upirajo dejanske življenske razmere.

Poglejmo, kaj pravi praktično življenje. Vzemimo za primer kmeta, ki živi nekje v hribih, daleč od ostalega sveta. Njegov bližnji sosed je tudi kmet in njegov tretji sosed zopet kmet. Pa se temu nesrečnežu polomi oje in kolo ali kaj drugega na vozu, on pa voz nujno rabi. Tu nastane vprašanje, kaj naj stori: Ali naj popravi škodo sam s svojim orodjem? Ali naj se obrne za pomoč v sili na svojega soseda? Ali pa naj bo prisiljen obrniti se na izkušenega obrtnika, do katerega ima nekaj ur hoje?

Če bi dosledno izvajali načelo »izključne opravičenosti«, kakor to zahtevajo nekateri obrtniki, bi moral naš kmet odpeljati svoj polomljeni voz k najbližjemu izučnemu mojstru. Mojster bi res nekaj zaslužil — toda temu zaslužku stoji nasproti ogromna kmetova izguba. Večja izguba na eni strani kakor pa je dobiček na drugi strani, pa ne more biti nič koristnega in prav na tem primeru vidimo, da ima tudi stanovska politika svoje meje. Še več kakor gola stanovska korist mora veljati interes splošnosti!

Kdor količkaj pozna razvoj vsega gospodarstva, ta ve, da se je vse gospodarstvo in zlasti obrt razvila iz kmetijstva. Kmet si je že od nekdaj sam izvrševal vsa obrtna dela, ki jih je potreboval. Kmet si je sam izdeloval svoje orodje in sam si ga je popravil. Svojo hišo si je sezidal sam in sploh vse si je naredil sam. Tako je bilo v začetku vsega gospodarstva in delitev dela se je pričela mnogo pozneje. Ta delitev pa se je razvila sama od sebe iz praktičnih potreb. Če je n. pr. takrat, ko delitve dela še ni bilo, kdo pokazal posebno spretnost v izdelovanju lopat, bi bil kmet gotovo nespameten, če se ne bi bil obrnil nanj za pomoč proti primerni odškodnini. Toda s tem, da se je tedanji kmet obrnil na tedanje »obrnika« za pomoč, da pridobi na času in na kakovosti izdelka, se kmet še ni odrekal svoji pravici, da sme vse izdelovati sam, kar koli potrebuje za svojo potrebo.

Druga važna točka je pa ta, da so izučeni obrtniki za gotova dela pogosto silno oddaljeni, ali pa jih je zelo malo ali pa celo nobenega. Kaj naj kmet stori takrat. On sicer ve, da živi v njegovi vasi »kunšten« fant, ki se je tudi v mestu naučil ravno to, kar potrebuje — toda ali se sme obrniti na tekega fanta? Ali pa se sme obrniti za pomoč na svojega soseda — kmeta, ki ima slučajno tako orodje doma, kakršnega sam nima?

Takih primerov iz današnje življenske

prakse bi lahko naštel še mnogo, a naj le to zadostuje kot dokaz, da morebitne pretirane zahteve nikdar ne morejo biti dobre, ker je vedno in povsod potrebna umerjenost in pravičnost.

Mi gotovo nismo nasprotniki obrtnikov, ker vemo, kaj pomeni obrt za velik del našega kmetijskega naraščaja in zato tudi nismo nasprotniki potrebnih pravic za obrtnike, ampak le v toliko, kolikor se strinjajo s pra-

vicami ostalih stanov. Nič nimamo proti temu, da se obrtniki bore proti »sušmarjem« in »skaza-mojstrom«, kjer so ti resnično škodljivi. Izvajati pa načelo »izključne opravičnosti« do skrajnosti, to pa po našem mnenju ne bo dobro. Gospodarske politike (in tudi stanovske) se ne sme delati tako, da enemu vzamemo, kar drugemu damo, ampak jo je treba delati tako, da imata oba dovolj.

Iskrena beseda.

Ko motrimo pisane razmere v naši človeški zgodovini, se mnogokrat vprašamo: »Kaj vendar ima povprečen človek od vseh kulturnih pridobitev?« In navadno si odgovorimo: »Skoro ničesar« — vsaj ne v končnem smislu odgovora!

Saj se v resnici prav nič manj ne borimo za svoj obstoj (ako ne celo še bolj) kakor so se borili za njega prvi ljudje — pa čeprav je neprestano prizadevanje človeškega uma in pridnih rok, potom neprestanih umstvenih kakor tehniških napredovanj dalo vse pogoje, da bi igraje se vsi prav udobno živeli. Kar je novodobni človek profitiral na eni strani s pridobivanjem dobrin, toliko je na drugi strani zgubil z njih uničevanjem, odnosno zapravljanjem.

Kaj pomaga, če pridobitnik v enem dnevu ustvari več, kakor bi v svojih skromnih potrebah porabil tri dni — ko pa za svojo protivrednost dobi komaj polovico drugih dobrin. Saj je nešteto ljudi najrazličnejših »poklicev«, ki na drugi strani — ako kaj — vsaj manj ustvarjajo, a mnogo več trošijo!

Poleg navedenega dejstva človeštvo vsega našega planeta neprestano zbira dobrine v obliki najrazličnejšega orožja — da z njim v obliki raznih vojn — vedno ponovno uniči

ogromne mase duhovnih kakor materijelnih pridobitev, katere je v potu svojega obraza zbiralo stoletja in stoletja. — Na eni strani štednja pri slehernem zrnu soli — na drugi pa zapravljanje in uničevanje dobrin na debelo!

Z ozirom na navedena suha dejstva ni čudno, da tudi preprostem kmetovalcu včasih zavre kri po žilah. Kako bi tudi ne, ko n. pr. čita, odn. čuje poziv k varčevanju —, apel k varčevanju onemu življu, ki od zore do mraka pobira slamnate bilke ob potih, ki z roko — če ni drugih sredstev na razpolago — pobira živalske odpadke, ter jih nosi na njivo, vrt ali travnik, ki kljub neprekosljivi varčnosti, krpa krpo na krpo pri svojem najskromnejšem oblačilu, ki stanuje tam, kjer bi kdo drugih rešil da utegne biti kvečjemu le slaba klet ali nedopusten hlev, in ki za svoje trdo delo uživa hrano, kakršne bi marsikateri pes iz »boljših krogov« niti ne povohal. In takemu vzor-štedljivcu naj se vedno ponovno servirajo recepti o varčevanju? Kakor, da bi žaba učila ptice letati ...

Prav je, da se varčuje, tudi res je, da se mnogo premalo varčuje, toda: to naj »Domoljub« in vsi podobni listi povdarjajo tam, kjer je to v resnici potrebno! Pika. Tine.

Žabnica in Žabničani.

V teku 6 let smo v našem kraju ustanovili pet raznih zadrug, ki naj bi vsaka po svoje dvigala kmetško gospodarstvo in vodila k boljšemu življenju našega kmeta. V samopomoči vidimo najsigurnejšo pot do napredka in najtrdnjejšo oporo našemu gospodarstvu. Pa ne samo to. V zadružni samopomoči mora biti še več kot napredek gospodarstva. Tu je in mora biti najlepša šola za duhovno kulturo. V njej se razvije čut skupnosti, ali kakor pravijo, socialen čut, čut ljubezni in dobrote. Lahko bi rekli, da se v zadruzi ljudje podružinijo. Vse lepe čednosti iz družine se prenašajo na in med zadrugarje.

Ni ga posestnika v našem kraju, ki ne bi bil včlanjen vsaj v dveh zadrugah, mnogo jih je pa kar v vseh.

Pomanjkanje zadružnega duha in zadružne misli je najti, kakor povsod, tudi pri nas. Ni še docela prodrlo pojmovanje o veliki važnosti zadrug. Mnogo jih je še, ki gledajo skozi črna očala.

Zadrüge so ustanovljene, kakor smo v začetku omenili, v duhovno in gmotno korist svojih članov, pa tudi nečlanov posrednim putem. Odvisno je pa od članov in to od vseh članov, koliko in kakšen uspeh dosežejo in kako se napram zadrugi obnašajo. Ne sme se gledati na kakega funkcionarja, kakor da je on vse. Zadruga so vsi člani z vsemi onimi vrednotami, ki jih ji dajo na razpolago. Osebnosti ozirni ne smejo biti merodajni pri presojanju vrednosti cele zadruge.

Zadnja izmed naših zadrug je bila ustanovljena pred dobrim pol letom. To je »Kmetška hranilnica in posojilnica, r. z. z. n. z.« s sedežem v Žabnici.

Poslovanje iste se vrši vsako drugo nedeljo v mesecu v hiši blagajnika Antona Šifrerja. Koliko ima hranilnica do sedaj vlog, mi ni znano, trdim pa lahko, da bi se dale vloge še veliko bolj dvigniti, če bi naši ljudje nalagali svoje prihranke samo v njej. Nekateri imajo precejšnje vsote celo v bankah in po drugih hranilnicah. Denar je v domači hranilnici ravno tako varen kot drugod, razlika je pa ta, da se z vlaganjem pri njej mnogo propomore domači vasi na napredku.

Odbori tukajšnjih zadrug že par let razmišljajo, kje dobiti denar in prostor za postavitev skupnega zadružnega doma. Stvar je dozorela in do tega moramo priti. Odvisno je pa od vaščanov, kdaj bomo mogli uresničiti našo veliko zamisel. Najlažje, pa tudi največ lahko pripomorete, če nalagate vse vaše prihranke v domači hranilnici. Do 25.000 dinarjev ostane po raznih drugih denarnih zavodih od vaših vlog. In vse to bi moglo ostati za naš zadružni dom.

Danes se potikajo zadruge po privatnih hišah s svojimi sejami, zborovanji in občnimi zbori, včasih celo po gostilnah, kar je še manj primerno. Stroje, ki so jih nabavile za drag denar, potikujejo po raznih šupah, kjer so izpostavljeni nevarnostim požarom in drugih poškodb itd.

Vsega tega bi ne bilo treba, če bi vaščani imeli dovolj zadružnega duha. Če bi hranilnico ustanovili pred desetimi leti, bi imele že danes lasten krov vse zadruge. Kolika korist in kakšen ponos bi bil to za našo vas.

Če že grajam premajhno vnetost in gorečnost za našo hranilnico, potem se še bolj obsoja delovanje ali celo hujskanje proti njej. Moje končne besede naj izzvene v poziv,

da vsi zadrugarji vložijo svoj krvavo prisluženi, da ne rečem pristradani, denar v domačo hranilnico in s tem pripomorejo do izpolnitve vseh plemenitih namenov in nujnih potreb naše vasi in vaščanov.

Vaščan.

† Maršal Joseph Césaire Joffre.

V soboto 3. januarja je umrl v Parizu poveljnik francoske armade v svetovni vojni in zmagovalac na Marni. Poraz, ki so ga pretrpele nemške čete v neposredni bližini Pariza že leta 1914, je odločilno vplival na izid svetovne vojne. Zmaga zavezniških armad leta 1918 je v veliki meri zasluha velikega vojskovodje Joffra.

Zaslužen in tudi potreben odgovor.

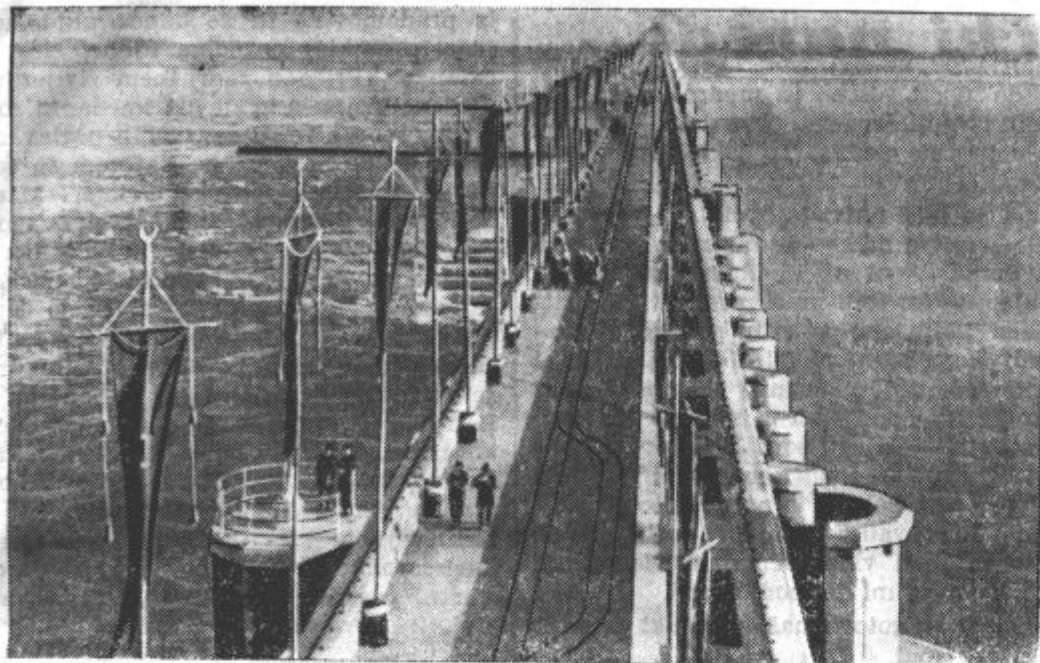
O vsedržavnem kmetškem zborovanju v Zagrebu je poročal tudi »Domoljub«, toda tako, kakor da ne bi potekli od 6. januarja 1929 že dve leti in kakor, da bi 6. januar za njega sploh ne veljal.

Glasilo novega hrvatskega glasila na Hrvatskem »Seljački glas« je v števil. 75 od 27. decembra 1930 »Domoljubu« odgovoril tako, kakor zasluži. »Seljački glas« piše:

»Domoljub« se imenuje list slovenskih klerikalcev in mi ga tu in tam čitamo. Tako smo prejeli številko Domoljuba od 17. decembra, v kateri se govori tudi o veliki skupščini hrvatskih kmetov v Zagrebu. Na koncu enostranskega poročila o naši skupščini pripoveduje ta listič o bivšem parlamentarnem stanju in o nekih željah »da bodo imeli prvo besedo v državi tisti, ki so v najtežjih časih parlamentarnih borb itd.« Mi vemo, kam strelja ta list. Zadetih hoče naše slovenske prijatelje, ali tu ne bo uspel. Kmetška zaveza v Sloveniji je taka trdnjava, da se ne ruši s tinto in papirjem. A, da tonejo klerikalne ladje, je kriva njihova preteklost, pred vsem pa njihova sedanost, a ne oni, kateri so bili vedno mirni državljanji te države in kateri so komaj čakali, da so se razbili okovi strankarske tiranije.

Krščanska in katoličanska morala zahteva od »Domoljuba« več iskrenosti, a manj podvalivanja, ker tega ne prenaša nova doba, storjena v državi z visokim manifestom od 6. januarja. Vsi moramo delati iskreno in pošteno za našo nedeljivo Jugoslavijo, a po preteklosti ni pametno, da brskajo oni, kateri dobro vedo, da je preteklost njihova slaba stran. Na pozitivno delo, »Domoljub«, a ne bajke in priželkovanje.

Mi temu odgovoru nimamo ničesar dodati.

Nov nasip ob Nilu.

19. decembra so blagoslovili nov nasip ob Nilu v bližini kraja Hamadi. Napis so delali 3 leta, veljal pa je nad pol milijarde Din. Toliko škode pa naredi v tem kraju ena sama povodenj, in zato se bo nasip kmalu bogato izplačal.

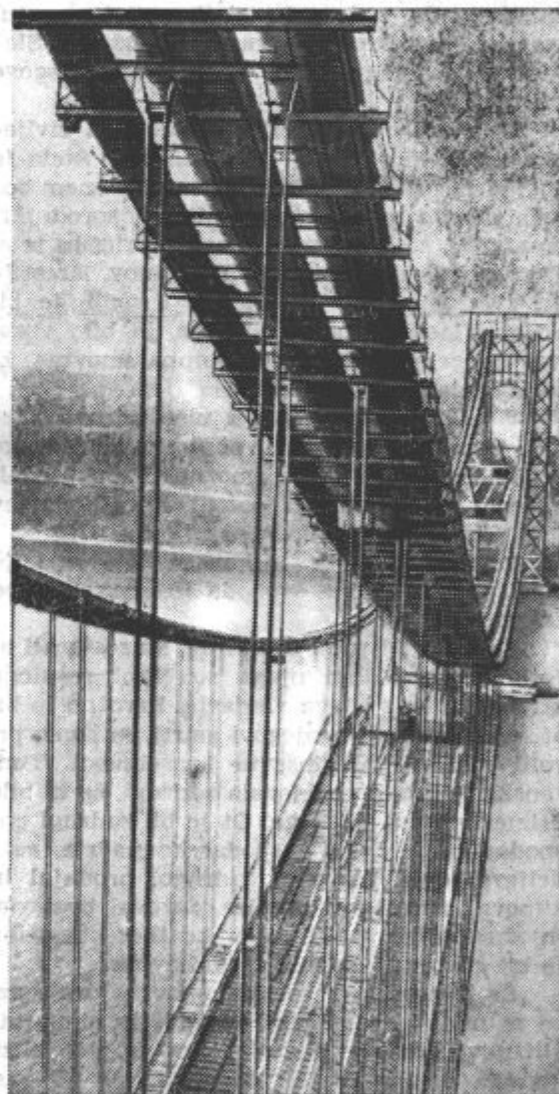
Major Franco v Belgiji.

Major Mello Franco, znani španski revolucionar, je pobegnil v Belgijo, kjer živi v pregnanstvu tudi polkovnik Macia. Na sliki je major Franco na levi, polkovnik Macia pa na desni strani.

Krvavi izgredi na otoku Tenerifi.

V mestu Santa Cruz na otoku Tenerifi (otok Tenerifa spada k skupini Kanarskih otokov) je prišlo nedavno do krvavih spopadov med policijo in prebivalstvom. Na sliki vidimo, kako policija razganja demonstrante.

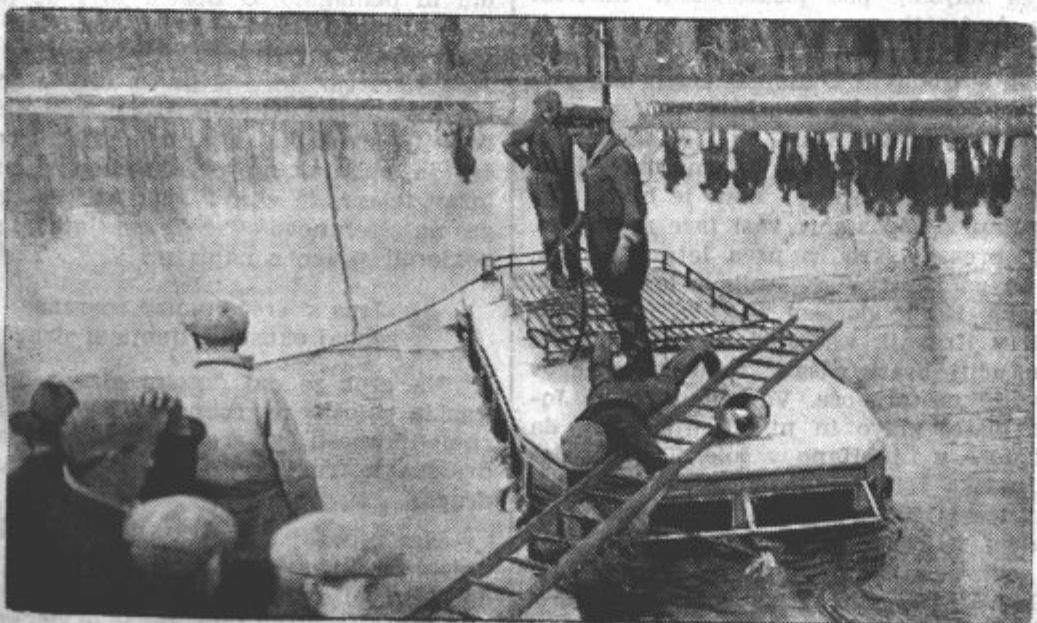
Največji viseči most na svetu

grade preko reke Hudson in bo vezal Newyork s predmestjem New-Yerseyem. Most bo kmalu dodelan. Dolg je 1064 metrov.

Največjo izbiro

kuhinske posode, in to aluminijaste, železne in emajlirane, različnih kvalitet in barv, po najnižji ceni, nudi trdka z železnino

Štanko Florjančič
Ljubljana, Sv. Petra c. št. 35

Težka avtomobilska nesreča pri Milanu.

S potniki močno zaseden avtobus se je pri Milanu prevrnil v kanal Naviglio. Štirje potniki so utonili.

Najstarejši kmečki narodi.

Stari Slovani.

V 3. stoletju po Kr. r. je v narodih vzvalovil neki notranji nemir. Prvotna domovina jim je postala pretesna, zato jih je nagon skrbi za obstanek pognal proti zapadu. Razni mongolski in germanski narodi so prihajali v tukajšnje kraje.

Med zadnjimi (v 6. stol.) so se semkaj priselili naši predniki stari Slovani (Poročila jih imenujejo »Vinde«, »Venede«, »Vende« [odtod nemška žaljivka »vindiš«] in tudi »Ante« [velikane]. »Slovan« izhaja bajé iz besede »slovo«, kar pomeni beseda, govoreče ljudstvo.) Došli so iz prvotne domovine onkraj Karpatov. Kakor hitro je vihra preseljevanja polegla, so se razšli po ravninah in dolinah med Donavo in Jadranskim morjem ter do izvira Drave, kjer so se posvetili svojemu poklicu — poljedelstvu. V one čase sega naše kmetstvo.

Dasi število južnih Slovanov ni bilo majhno, vendar so bili redko naseljeni. Zato so se drugi narodi tem lažje zajezili med nje.

Težko roboto so naši predniki vršili divjemu in bajé najkrvoločnejšemu mongolskemu plemenu, ki je sililo od Donave sem in se pomešalo med nje. To so bili Obri.

Te težke odvisnosti jih je oprostil kralj Samo, ki je v 1. polovici 7. stoletja osnul zvezno državo med severnimi in južnimi Slovani. A trajala je le 35 let, to je do njegove smrti (658. l.).

Osnovna organizacija družabnega življenja starih Slovanov je bila zadruga. Štela je po več hiš (do 20), združenih po krvnem sorodstvu. Udje zadruga so bili vsi sorodniki: prastariši, stariši, otroci, vnuki, strici in tete. Tako je zadruga štela do 100 članov. Kmetijski svet, ki so ga zadrugarji zasedli, je bil skupna last. Nekaj zemlje pa je bilo vsem naseljencem (zadrugam) skupna imovina, ki se je zvala »vaška zajednica«.

V združnem življenju niso poznali razlik. Večji ugled so si posamezne zadruga pridobile po duševnih zmožnostih, skušnjah ali celo po telesnih krepostih. A gospodarjev in služabnikov ni bilo med njimi.

Poglaviti znak njihovega življenja je bila splošna osebna svoboda in enakost pred zakonom.

Zadrugo je vodil starešina, starosta ali ot (otac, oče). Edino njega so člani resnično pripoznali za svojega vladarja. Prvotno je bil ot oče družine. Po njegovi smrti pa so se pri volitvi ozirali na duševne sposobnosti. Tudi ženska je lahko načelovala zadrugi, če ni bilo primernejšega moškega. Ot je bil zadrugi gospodar in je delal gospodarske načrte, razdeljeval delo, zastopal zadrugo, prodajal in kupoval, razsojeval prepire, daroval bogovom in shranjeval svetinje, — kratko: starešina je bil gospodar, sodnik in duhovnik.

Če je postala prvotna domovina pretesna, so se mlajši zadrugniki odcepili in si postavili nove domove, a vselej čim mogoče blizu starega doma. To je bilo novo selo ali vas.

Vsi člani zadruga z otom in ženskami vred so bili med seboj enaki in premoženje je bilo last vseh. Ot torej ni bil posestnik, marveč le oskrbnik ali načelnik. Le kakšna malenkost, n. pr. kake delo ali kak priljubljen predmet se je smel smatrati za osebno lastnino (na Dolenjskem — osebnjek), s katero je dotičnik lahko svobodno razpolagal.

Najvišja njihova upravna oblika je bila župa ali zveza zadrug. Starešina župe je bil župan. Ker je v vseh važnih skupnih zadevah odločal narod, je imel župan majhno oblast. Polagoma pa so župani zagotovili svoji lastni rodbini (zadrugi) posebne vladarske pravice in so dobili naslov plemiči ali vojvodi, žlahčiči, boljarji. Odtod izhaja domače slovansko plemstvo. Prvotno so župana, če ni izvrševal

svojih dolžnosti vestno in modro, lahko odstavili in izvolili drugega, pozneje pa je županovanje postalo dedno. To je bil vpliv germanstva.

Župa je bila najvišja socialna organizacija. Do tvoritve držav — razen za vladanja kralja Sama — ni prišlo. Ravno to dejstvo dokazuje, da so bili naši predniki izraziti poljedelci. Poljedelci pa so in po svojem zvanju tudi morajo biti mirni, delavni, znajo si vstvariti red, a tudi braniti svoj dom pred sovražniki. Napadanje pa ni njihovo svojstvo. — Zemlje in udobnosti so naši predniki imeli v zadostni meri — čemu torej imperijalistične težnje? Kot nebojevit narod niso dovolili in niso potrebovali stanovskih razlik, ki se javljajo le med vladajočimi in vladanimi, med gospodujočimi in podložnimi.

Zadrugo so gotovo naši predniki prinesli

Maks Pirnat.

Čast možu iz kmečke bajte.

»Pečal sem se najrajši s prostim ljudstvom.«

Jože Podmilšak.

Ljuba moja družina, dragi gostje. Tesna, skromna pokrajina leži tu pred nami. Sredi doline se vije široka bela cesta Dunajska, ob njej leže zeleni travniki, za njimi poganja svojo vodo potok Radomlja. Gori nad cesto se vrste njivice s pašniki, mali gozdovi. Zaprt svet. Ako se hočeš ozreti naokoli in pogledati v daljni gorenjski svet, moraš iti čez Koreno na Vrh ali stopiti na goro Limbarsko. A lep je ta svet, ko se vasi odevajo spomladi v cvetje sadja, lep, ko zadiši po poljih belordeča ajda, najlepši pa tedaj, ko po njivah zazori v samem zlatu pšenica, naših polj kraljica, in ž njo rž, soržica in ječmen. Nedeljskega jutra po maši rad tedaj krene naš kmečki oča med ozarami, sede v breg, zažge pipo in gleda, zadovoljen gleda na zoreče žito. Skoro bo poldne. Pri sv. Neži na Golčaju tanko zapoje zvonček v pozdrav nebes Kraljici, zdrami sv. Petra zvon v Blagovici, iz Krašnje odgovarja zvon sv. Tomaža, a oni na gori Limbarski mogočno zapoje in preglasi bližnje sosedo svoje. Iz belega turna pri sv. Martinu v Moravčah pa zabučí kralj zvonov — sosedov in napolni vso dolino in vso bližnjo in daljno okolico. Iz te skromne, a po svoje tako mične pokrajine je prišel naš Jože. Ta pokrajina je udarila pečat življenju in delu Jožeta Podmilšaka, znanega najbolj pod pisateljskim imenom Jožeta Andrejčkovega.

Tik pod slovečo božjepotno Limbarsko goro, ob starodavni Dunajski cesti, leži prijazna vas Krašnja. Nad vasjo se vzpenja majhni hribček, imenovan Konj. Tu je bil v hiši št. 16 rojen naš Jože dne 24. marca l. 1875. Očetu je bilo ime Andrej, mati je bila doma pri Trdinu v Negastrnu, vasi fare moravske. Oče je prevzel skrb za prva leta otrokova, mati pa ga je prva seznanila z lepo besedo slovensko. Ko je dorasel za šolo, je tedanjí župnik v Krašnji, vrli Juri Varl, sam začel otroke učiti brati, pisati, računati. Njegov učenec je postal Jože. Varl je spoznal Jožetovo bistvo glavo in ni odjenjal prej, da je šel Jože v Ljubljano v šole. Tam je dovršil ljudsko šolo (stanoval je pri rojakinji Miklavčičevi Miciki na Dunajski cesti št. 6), in sedem razredov gimnazije. Preskrbljeval se je sam, nekaj je dobil za spise, tudi blagi župnik Varl mu je dajal redno podporo. O počitnicah je Jože vedno zahajal domov v Krašnjo. Bil je tamkaj tedaj živahno dijaško gibanje. Ž njim ali za njim sta študirala France Maselj iz Spodnjih Lok pri Krašnji

iz pradomovine in še danes najdemo med jugoslovenskim narodom njene, sicer redke ostanke. (Priče o združnem življenju med Slovenci so naša krajevna imena, ki so znatno iz osebnih imen združnih poglavarjev — navadno po otcu — po katerem so se imenovali vsi člani zadruga. Primer: Marko = Markoviči, Matjaž = Matjaževci, Dragotin = Boletina = Bolečna ves i. dr. Pri nas je združno življenje jako rano zatrl nemški vpliv. A jako zgovorne zadevne priče so še vedno pri življenju; imena mnogih vasi v ljutomerskem okraju in v Slovenski Krajini nas vežejo z njihovim družinskim življenjem, n. pr.: Banovci, Ključarovci, Bunčani, Žižkovci, Ižakovci itd. Tudi pri beneških Slovencih (med Gorico in Vidmom) so se ohranili ostanki starega patriarhalnega življenja, saj so do najnovejšega časa bivale pod isto streho do štiri sorodne si družine. Sin, ki ga je oče na smrtni postelji blagoslovil, je načeloval družini.

in Jože Resnik, doma iz Gabrija nad Blagovico (Resnik je bil moj pravi stric po materi moji). Večkrat je obiskal krašenske dijake Janko Kersnik s svojimi brati in z domačim učiteljem Fr. Levcem.

Na vojaškem naboru dne 6. aprila 1867 so ga v Kamniku potrdili k vojakom. Po navadi niso jemali dijakov v vojake in to zlasti ne sredi študij. Pa posegle so prav tisto leto druge neprilike vmes. Pri deželnozborski volitvi sta propala narod. kandidata (dr. F. V. Klun in dr. L. Toman). Dijaki so tisto noč napravili malo ropota pred stanovanjem dežel. predsedniku baronu B. Ta je v svoji jezi ukazal, da imajo pri prihodu naborih potrditi vse dijake, ki pridejo na nabor. Potrdili so tudi Jožeta. Odšel je kot topničar k 2. polku v Komoren. Spočetka je bil Jože ves obupan. Pa se je vdal, postal 1868 narednik, bil prestavljen v Brno in 5. dec. 1870 odpuščen od vojakov.

Delal je nekaj časa v trgovini F. Pajka v Celovcu, bil nekaj časa praktikant pri dež. odboru v Ljubljani, a l. 1872. septembra je odšel na poštni in telegrafski kurz v Trst. V kurzu ga je učil med drugimi France Cegnar, znan kot pesnik slovenski. Deloval je pri pošti v Trstu in hodil iz mesta učiti novince na pošti v Brežicah in v Št. Jerneju. A njegova bolezen je tako napredovala, da je dobil dopust. Vidno je hiral. Bivanje v Kamniku mu ni pomagalo. O Božiču 1874. je prišel v ljubljansko bolnico — umrl na Sveti večer. Ko se veseli in raduje vesoljni svet, se je boril Jože s smrtjo; med 9. in 10. uro je dogorela luč njegovega življenja, kakor svetiljka, kateri olja zmanjka in ugasne. Tisti Sveti večer je obhajal njegov duh, oproščen vseh težav telesa, že gori v večnosti. Pokopali so ga na Stefanovo. Tržaški prijatelji so mu poklonili venec z napisom:

»Jezo si sreče okusil sovražne, zgodaj okusil življenja si strup!«

Na grob je dal deželni glavnik dr. I. R. Razlag položiti nagrobno ploščo. Telo so pozneje prenesli v grobnico Slov. pisateljev društva k truplu Fr. Levstika, B. Raica in drugih.

Krašnja, rojstna vas Jožetova, leži ob dunajski, nad dva tisoč let stari cesti in je bila do najnovejše dobe važna poštna postojanka. Ako vemo to, vemo tudi, kaj je okvir, kaj vsebina Jožetovih del. Po cesti so stopali težkoboroženi rimski vojaki, pod kopiti hunskih in langobardskih konj se je tresla ta cesta,

vitezi so v srednjem veku potovali tod z blestečim spremstvom, Turek je po njej vdiral v naše dežele, varna ni bila pred rokovnjači, Napoleonove čete so marširale skozi Črni graben, za njimi pa neštetokrat avstrijski bataljoni na pohod proti Italiji. Čudovita ta cesta, pozorišče zločinov, vedno polna novic iz vsega sveta. Zaklad teh spominov je dvignil naš Jože. Začel je s črticami o svojih sosedih, prešel k povestim in te zaključil s čudovito zgodbo Alešovo v znani povesti »Zalost in veselje«. Jože je podoben očancu, ki pozimi sedi na zapečku, kadi in kakor iz rokava stresa povesti svoje mladim in starim. Zaradi preprostega, lahko umljivega pripovedovanja je postal poleg Jurčiča, Erjavca in Levstika ljubljenec bralcev slovečega lista Janežičevega »Slovenskega Glasnika«. Ako bi bil dalje živ, bi se bil brez dvoma lepo razvil in postal prav ugleden in dovršen ljudski pisatelj.

Danes je napačil Jožetov dan. Ali samo Jožetov? Tudi dan očeta njegovega in matere, zlasti zadnje, od katere se je najprvo učil materine besede, in iz katere ust je srkal vso sladkost domače besede slovenske. Tudi dan župnika Varja, ki ga je poslal v šolo in ga velikodušno podpiral; tudi dan profesorja Janežiča, ki je pospeševal njegov razvoj; tudi dan za ljube rojake, ki se lahko ponašajo z njim. Jože, mnogo si delal, nad 150 je tvojih spisov. Ves si bil zaljubljen v domači kraj, pri srcu ti je bilo slovenstvo in slovanstvo. Nad vse marljiv pisatelj si bil, a tudi nad vse dober človek. Zate je zložil Levstik ono znamenito kitico:

»Eno je potrebno le:
skrb za se, ljubi brata,
dvigni ga, odpri mu vrata,
in sodnik naj bo srce.

Dober človek! To je, kar da življenju edini pomen: srčna dobrot. Vsled dobrega srca svojega si bil ljubljenec sosedov svojih, po-

zneje pa sošolcev in stanovskih tovarišev. Dokler bo slovenski kmet obdeloval krašenjske njive, se bo s ponosom spominjal na našega Jožeta, kateremu bodi hvala in slava večna.

Rožna dolina, na dan Nedolžnih otročičev 1930.

* * *

(Govor ob odkritju spominke plošče na rojstni hiši pisatelja Andrejčkovega Jožeta-Podmilšaka dne 6. julija 1930.)

Dopisi

Sv. Andraž v Slov. gor. Tudi pri nas se budimo iz sna. Poleg kmetijsko nadaljevalne šole, ki se je ustanovila lansko leto in poleg močne kmetijske podružnice, smo na Novega leta dan ustanovili tudi sadjarsko in vrtnarsko podružnico. Število članstva sicer ni visoko, vendar pa bo štela podružnica okrog 30 članov. Na ustanovnem občnem zboru, ki ga je vodil pripravljalni odbor s predsednikom g. Drag. Predanom na čelu in tajnikom g. V. Jurančičem, se je izvolil sledeči podružnični odbor: Predsednik: Toš Tomaž, podpredsednik Kostanjevec Franc, tajnik Vinko Jurančič, blagajnik Rudolf Čobec. Odborniki pa: Alojz Družović, Vojsk Franc, Zorko Jakob, Josip Suhač in Drago Predan. Izvoljeni odbor nam jamči, da bo podružnica v svojem prekoristnem delovanju dobro uspevala. Podružnica si bo nabavila lastno sadno škropilnico in bo že v bližnji pomladi na ta način skušala zatirati številne sadne škodljivce. Novo ustanovljeni podružnici želimo obilo uspehov!

Iz Radomlja. Občinski proračun je bil na zadnji občinski seji sprejet v višini ca. 75.000 Din. Doklade na direktne davke bodo znaša-

le 80%, dočim je trošarina na vino povišana na 1.50 Din za liter. Tudi na žganje je znatno zvišana. — Občni zbor Sokolskega društva se bo vršil dne 6. januarja ob 9. uri v šoli. — Prenovljenje trgovine: Ciril Cerar iz Radomlja je svojo trgovino povečal in premestil v nov lokal. Novi lokal, ki je dokaj večji od prejšnjega, je lično in okusno adaptiral. Vzidal je dve izložbi, in je to prva trgovina v Radomlju, ki se ponaša s tako opremo.

K težki avtomobilski nesreči ob Vzhodnem morju.

Potapljač išče avtomobil, ki se je v Lübecku prevrnil v reko Trane. Potniki, sami mladi ljudje, so potonili.

Kmetško gibanje v Švici.

(Napisal Jos. Ljublić v Koledarju hrvatskih seljaških zadrug.)

Kadar v katerikoli družbi razgovor nanesemo na Švico ali če se o njej piše, se v največ primerih, če že ne vselej, razpravlja le o prirodnih krasotah te dežele. Navaja se lepe gorske kraje, prekrasna jezera, visoke planine, udobna letovišča in zdravilišča, tujcev polna mesta itd., nikdar ali le redkokdaj pa se omenja kmetijstvo, ki je v novejšem razvoju švicarskega naroda najvažnejši faktor. Temu pa se ni čuditi, ker velika večina potnikov, ki vsako leto prihaja v to prekrasno deželo, ne hodi z namenom, da proučuje podeželje in podeželsko življenje, švicarji pa niti sami ne vodijo gostov na vas, kjer se skromno živi in trdo in naporno dela, temveč jih napotijo v razkošne hotele najdivnejših krajev dežele, kjer je življenje hrupno in veselo. Švicarji razumejo gostoljubno sprejemati in gostom urediti bivanje v svoji deželi tako lepo in prijetno, da se tega vsakdo z veseljem spominja in rad zopet pride, čim se najde prilika. Zato pa ima dandanes v Evropi Švica največji tujski promet, od katerega ima velike koristi.

Ob takih okoliščinah je povsem razumljivo, da se v razpravah o Švici ne omenja švicarskega kmeta, ker potnik na svojem potovanju malokdaj pride v položaj, da pride s kmetom v stik, a še manj, da se seznanj z njegovim življenjem in delom doma, v šoli ali občini. Tudi sam moram priznati, da bi morala nikdar ne proučeval podrobno gibanje švicarskega kmeta, če bi na svojem prvem potovanju po Švici ne prišel slučajno v vas Sils, kjer sem se takoj prepračil o veliki zavednosti in napredku švicarskega kmeta.

Bilo je v nedeljo popoldne. Na prvi pogled

bi mislil, da se je izselila cela vas. Ko pa sem prišel pred občinsko hišo, sem videl zbrane gotovo vse vaščane in, da razpravljajo o svojih življenjskih vprašanjih. Župan je sklical ljudi na razgovor, da poižve njih mnenje o vprašanjih, ki jih je imel rešiti občinski odbor. Razgovor je bil o volitvi načelnika požarne brambe, o razširjenju električne napeljave v neko selišče in o nakupu mrtvaškega voza. Razprava je trajala več ur in vsakdo je imel pravico do besede. Od ljudi sem zvedel, da se večkrat vršijo taki sestanki, ter, da na ta način vsa vas sodeluje pri občinskih javnih poslih. Zato se nisem niti najmanj čudil velikemu napredku vasi, ker sem se prepračil, da vlada v vasi pravi duh narodnega referenduma.

Ta dogodek mi je vzbudil posebno zanimanje za švicarsko vas, ker sem videl, kako napredno je urejena in kako je duh naprednosti in skupnosti prodril v posledjo bajto. Potujoč po švicarskem podeželju vidimo, da nobena vas ni brez šole, občine, pošte, ubožnice, občinske hiše in sličnih ustanov. Vrh tega je v vsaki vasi telovadno in pevsko društvo, čitalnica, požarna bramba in zadruga trgovina, v kateri vsa vas nabavlja svoje potrebščine. V vsaki vasi je gospodarska, potem hranilna in posojilna, v mnogih pa tudi mlekarstva in še kaka druga zadruga. Razen tega obstoja kmetška godba, ki sodeluje pri vseh veselih in žalostnih dogodivščinah v vasi, spremlja šolsko deco in kmete na izlete, prireja koncerte in plesne zabave itd. Da je v vsaki vasi električna razsvetljava in vodovod, se razume samoobsebi, a le malokatera je brez lastne bolnice.

Pravtako se vidi tudi napredek v gospodarstvu posameznih kmetov. V njegovem hlevu najdete najboljšo živino, polja so gnojena z umetnimi gnojili, seje najplemenitejše seme itd. V hiši pa vlada red, snaga in sloga. V številnih kmetških hišah se najde glasovir

in radio, da imajo mnogi kmetje poleg različnih gospodarskih in prosvetnih knjig in časopisov, naročene tudi velike dnevnike, o tem ni treba, da govorim. Švicarski kmet je včlanjen pri raznovrstnih gospodarskih, prosvetnih, socialnih in političnih udruženjih ter na ta način najživahnejše sodeluje v javnem življenju svoje dežele.

Kmet najpotrebnejši faktor v državi.

Švica je nekoliko manjša kot cela Hrvatska in Slavonija z Medjimurjem. Nje površina meri 4.129.493 ha, od tega pa je le 2.297.669 ha zemlje prikladne za poljedelstvo. Vidi se iz tega, da je komaj nekaj nad polovico površine rodne zemlje, ki je sposobna za poljedelsko proizvodnjo, in da švicarski kmet nima preveč zemlje. Po zadnjem ljudskem štetju je v Švici 3.880.000 ljudi, to se pravi, da pride 94 ljudi na en kvadratni kilometer. Glede na veliko površino nerodovitne zemlje so pa tudi kraji, kjer biva 250 ljudi na kvadratnem kilometru. Kmetških gospodarstev je vsega skupaj nekaj nad 243.000, od teh največji del, t. j. 80% je takih gospodarstev, katerih posest ne presega 10 ha, a le 20% takih, ki posedujejo nad 10 ha zemlje.

Švicarsko ljudstvo se deli po zaposlenju v posameznih panogah narodnega gospodarstva takole: 28% vsega ljudstva pripada kmetškemu stanu, 47% obrtu in industriji, 12% prometu, 5% uradništvu in 5 odstotkov raznim drugim poklicom. Iz vsega tega je razvidno, da ni Švica agrarna zemlja in kmetški stan ne najjačji, pa je v zvezi temu prevladalo v tej deželi prepričanje, da je kmet najvažnejši in obenem tudi najtrdnjši temelj vsega narodnega življenja. Do tega spoznanja je prišel švicarski narod tekom zadnjih treh desetletij, posebno v času svetovne vojne, ko je švicarski kmet s svojim delom in požrtvovalnostjo rešil svojo deželo pred lakoto in vpadom sovražnikov čez mejo.

Zborovanje »Kmetijske prosvete«.

Ze od nekdanj je bila Dolenjska žarišče one-ga gibanja, ki je ustvarjalo zgodovino Slovencev in v kateri se kakor zvezde v temni noči bleste samozavestni in borbeni nastopi dolenjskih kmetov.

In zopet se je pokazala Dolenjska, da hoče biti zvesta in vredna nositeljica vseh lepih tradicij zgodovine naših pradedov. V nedeljo so napolnili kmetje, možje in fantje prostrano Vindišarjevo dvorano v Kandiji, da se pogovore o delu v teh važnih, zgodovinskih časih. Kmetje hočejo napredka, a tega ni brez izobrazbe. Zato so bili prvi, ki so ustanovili pododbor »Kmetijske prosvete« za novomeški okraj.

Zborovanju je predsedoval tov. Anton Avsec iz Gotne vasi, zapisnikar je pa bil tov. A. Klinc ml. Kot prvi je predaval o državni šolski politiki in državljski vzgoji minister v p. tov. Ivan Pucelj. Predavanje je bilo tako bogato vzgojne in izobraževalne vsebine, da so navzoči nagradili predavatelja z iskrenim priznanjem in odobravanjem. Drugo predavanje je imel tov. dr. Janže Novak o programu »Kmetijske prosvete« in o nalogah kmetijskega gibanja v naši državi. Za njim je predaval tov. dr. Riko Fux o Sokolstvu kraljevine Jugoslavije. Po njegovem predavanju je izvedel organizacijo pododbora »Kmetijske prosvete« in »Zveze kmetijskih fantov in deklet« tov. Milan Mravlje.

Razveseljivo je bilo predvsem dejstvo, da se je najboljši del novomeške šolane ineligence rade volje odzval vabilu pripravljalnega odbora in vstopil v pododbor »Kmetijske prosvete«. Našli so pot do kmetijskega naroda, iz katerega so izšli, da odkrivajo neizčrpne zaklade njegove kulture in da množe njegove umstvene sposobnosti. Delo je pričeto in prepričani smo, da bodo nade, ki jih stavimo v »Kmetijsko prosveto«, izpolnjene in da bodo ustvarjeni trdni temelji za lepšo bodočnost naroda in države.

Med vojno je bila Švica v jako obupnem položaju, ker je bila obdana od vojskujočih se sovražnikov. Radi tega in pa zato, ker je bila prehrana Evrope otežkočena vsled ostre podmorske vojne, je bila ogrožena tudi prehrana švicarskega ljudstva. Švicarski kmetje so baš tedaj, ko so morali poslati v okope svoje najboljše sinove, tako zvišali pridelke, da se je ljudstvo prehranilo vzlic omejenemu uvozu življenjskih potrebščin.

Švicarski kmet je izvršil v zadnjih 30 letih tako veliko delo, da je danes znan po celem svetu. Mnogi narodi si prizadevajo, da ga posnemajo v delu in organizaciji, da bi dvignili kmeta vsaj na približno enako stopinjo napredka, kot je švicarski kmet. Gibanje, ki se je začelo med švicarskimi kmeti koncem devetdesetih let preteklega stoletja, je rodilo na kulturnem, socialnem in gospodarskem polju vsega švicarskega ljudstva, osobito kmetijskega, tako blagodejne uspehe, da je zamogel vodja švicarskih kmetov dr. Laur Ernest s polno pravico ugotoviti, da se starajo in degenerirajo samo oni narodi, ki so svojo zemljo zanemarili in dopustili, da je propadel njih kmetijski stan. V deželi z močnim kmetijskim stanom doteka s prihodom kmetijskih fantov in deklet v mesta nova življenjska sila. Zato, pravi dr. Laur, se bo zapadni svet mogel upreti razpadu in propasti le, ako se mu posreči obdržati in okrepiti kmetijski stan. Če bo pa industrijalizacija zemlje napredovala na račun kmetijstva, more nelzoglobno napočiti čas, ko bodo vzhodni kmetijski narodi napravili z ostarelo Evropo isto, kar so napravili Germani z rimskim cesarstvom, ki je propadlo največ vsled povsem ugonobljenega kmetijskega stanu. — Le močno in gospodarsko neodvisno kmetijstvo zamore rešiti zapadne narode in njihovo kulturo gotovega propada.

Nova šola v Dvorski vasi pri Vel. Laščah.

Ustanovni sestanek »Kmetijske prosvete«.

V nedeljo 11. januarja se vrši ustanovni sestanek »Kmetijske prosvete« za kočevski okraj v Ribnici pri »Cenetu« po prihodu dopoldanskega vlaka ob 10. uri. Predavali bodo min. v p. tov. Ivan Pucelj in tov. dr. Janže Novak.

Za kratek čas.

»Vaši čevlji pa škripljejo, kakor da še niso plačani.«

»To je neumnost. Potem bi morala pa moj klobuk in moja suknja tudi škripati.«

To je obenem program kmetijskega gibanja v Švici, ki mu je na čelu dr. Ernst Laur.

Kmetijski voditelj dr. Laur.

Voditelj švicarskih kmetov dr. Laur je dandanes znan vsemu svetu radi svojega prizadevanja za dobrobit kmetijskega stanu. Od zgodnje mladosti je bilo njegovo delo posvečeno temu, kako bi našel način, da bi bilo mogoče dvigniti kmetijstvo in kmetijsko proizvodnjo na višino, ki mu pripada po njegovem položaju v državi.

Dr. Ernst Laur je bil rojen 27. marca 1871. v Bazelu, kjer je dovršil ljudsko šolo in gimnazijsko. Nato je dovršil srednjo gospodarsko šolo v Strickhofu, od koder je šel v Francijo v praktično delo na nekem gospodarstvu. Kmalu se je vrnil v domovino, kjer mu je bila poverjena uprava državnega veleposestva v Reichenau-u pri Zürichu. Ukažen in vedno marljiv, se je vpisal l. 1891. na gospodarsko visoko šolo v Zürichu, ki jo je dovršil v treh letih ter dosegel diplomu agronomije. Nato je šel ponovno v gospodarsko prakso, kjer pa ni ostal dolgo, ker je že l. 1894. prevzel mesto učitelja na gospodarski šoli v Bruggu. Med tem časom je položil tudi stroge izpite iz filozofije in s tem dosegel doktorat.

Na čelo gibanja švicarskih kmetov, v katerem še danes najaktivneje deluje kot voditelj, je stopil l. 1898. Takrat je prevzel tudi mesto profesorja gospodarskih znanosti na gospodarski visoki šoli v Zürichu, katero mesto najvestnejše izpolnjuje od l. 1903 vse do danes. Poleg vsega navedenega je dr. Laur deloval in deluje še danes v mnogih gospodarskih institucijah, bodisi kot zastopnik kmetov ali kot odposlanec švicarske vlade. Osobito važno je njegovo delovanje na raznih mednarodnih gospodarskih konferencah; vr-

hutega je stalen zastopnik Švice pri Mednarodnem kmetijskem uradu v Rimu.

Pri tako mnogostranskem udejstvovanju v javnem življenju pa je dr. Laur utegnil še napisati neštivilna poučna dela o kmetijski politiki, narodno-gospodarski vedi in o naprednem načinu gospodarjenja na vasi. Predeleč bi zašli, ako bi tu naštevali vsa dela, ki jih je napisal, in vprašanja, ki jih je obdeloval v svojih spisih. Vrhutega je dr. Laur napisal še neštivilno člankov in razprav o vseh važnejših vprašanjih kmetijskega gospodarstva. Da bo mogoče oceniti vse znanstveno delo dr. Laur, je treba omeniti, da so mu visoke gospodarske šole na Dunaju in v Hohenheim podelile častne doktorate v znak priznanja za njegovo veliko znanstveno delo.

Dr. Laur si je postavil za cilj svojega življenja dvig in napredek kmetijskega stanu in njegovega gospodarstva. Zato si prizadeva uvesti v kmetijsko gospodarstvo napredni način gospodarjenja samo, da se čimbolj pospešuje produkcija. Da bo zamoglo kmetstvo vzdržati veliko tekmovanje, ki vlada v svetu, si prizadeva organizirati ves kmetijski narod v posebnih gospodarskih organizacijah.

S tem je samo v površnih obrisih opisano življenje in delo švicarskega kmetijskega voditelja, ki je po svojem delovanju znan po celem svetu, a ravno pri nas najmanj, ki smo izrazito kmetijski narod. Ravno zaradi tega je za nas največje važnosti, da se seznanimo z delom in mišljenjem dr. Laur, ki neupogljivo stoji na stališču, da je kmet ne samo najvažnejši temelj gospodarskega, ampak tudi duševnega napredka vsakega naroda. Zato je po njegovem mišljenju prvi in obenem glavni cilj vsake državne gospodarske politike ustvarjanje in krepitev kmetijskega stanu.

Dalje priložniji.

Najbolje kupite

nogavice, damske in moške rokavice, damsko in moško perilo Beugerjevo, puloverje, telovnike (vestje) žepne robce, kravate, ovratnike, srajce, šifone, glote, čipke, vezanine, gumbe, DMC prešice, ročne torbice, aktovke, dežnike, športne ter toaletne potrebščine le pri

JOSIP PETELINC, Ljubljana
blizu Prešernovega spomenika, ob vodi

Novice

Savski podban upokojen. S kraljevim ukazom je upokojen podban savske banovine Sava Stojanović.

Naslednik episkopa. Po smrti episkopa Hilarija Larenskega je imenoval sveti arhijerejski sinod v Beogradu za njegovega naslednika dalmatinsko-istrskega episkopa dr. M. Hajdina v Šibeniku.

Nov generalni inšpektor prometa. Za generalnega inšpektorja celokupnega prometa je bil imenovan **Dragoljub Blagojević**, ki je že nastopil svoje mesto.

Novi bankovci. S sklepom upravnega odbora Narodne banke bo ista izdala v promet nove novčanice po 10 in 100 dinarjev.

Kredit za kmetke tečaje. Da se nadoknadi pomanjkanje kmetijskih strokovnih šol, je kmetijsko ministrstvo sklenilo prirediti kmetijske tečaje ter je v ta namen odobrilo potreben kredit 370.000 Din, ki se razdeli po banovinah; Dravska banska uprava dobi 30.000 Din.

Maribor. Poročila sta se g. Makso Korže in gđ. Rezi Kaube. Obilo sreče novoročenecema. Imenovana sta otvorila gostilno v Vojašniški ulici 5. Gostje bodo postreženi z najboljšo pijačo in jestvinami.

Eksplozija peklenškega stroja v brzem vlaku. V nedeljo se je pripetila v direktnem vagonu brzovlaka Milan-Zagreb-Beograd eksplozija. Peklenški stroj se je nahajal pod sedežem v manjšem oddelku vagona, kjer je bil navzoč le g. Runaić, tovarniški ravnatelj iz Zagreba, ki je dobil le manjšo rano na levi nogi.

Bogata dediščina Dubrovnika. Zapuščina Ivana Račića, lastnika parobrodne družbe, je po razglasitvi oporoke pripadla v večji meri občini Dubrovnik; 24 milijonov dinarjev je namenjenih za zgradbo trgovsko pomorske akademije v Dubrovniku.

Želodec Ljubljane. V letu gosopdovem 1930 so Ljubljanci več pojedli nego v letu 1929. »Ljubljanski želodec« je v letu 1930 spravil vase 9.169.209 kg moke; zaklanih je bilo 26.414 glav goveje živine, 2004 ovac, jag-njet in kozličkov 2664, 27.756 prašičev; 499.328 kg masti in olja; tudi poraba drugih živil je narasla, kakor sira, perutnine, jaje, sadja itd. Pa tudi popilo se je precej: 2.628.535 litrov vina in žganja.

Maskirani razbojniki so v petek ponoči napadli v okolici Srbobrana v Vojvodini hišo bogatega posestnika Babića, ki je bil z doma. Od žene so zahtevali denar; prestrašena žena je zbrala 8.000 Din in jih izročila roparjem, ki so nato izginili. Oblasti so že naslednjega dne prijele zlikovce.

V lastni gostilni zaboden. 27. decembra 1930 je nekdo v temi napadel 31 letnega gostilničarja R. Grando v njegovi gostilni na Vranskem in mu prizadejal globoko rano na temenu. Grando se zdravi v celjski bolnici.

Dve žrtvi napadaleev. Na Štefanovo popoldne je napadel brezposelni delavec J. Bučar na cesti na Frankolovem orožniškega pripravnika F. Potočnika. Udaril ga je z železnim drogom in ga težko ranil na glavi. Kmalu na to je napadel neki Krušič dninarja M. Pobirka pred Katoliškim domom na Frankolovem, kjer se je vršila prireditev Katoliškega izobraževalnega društva. Zabodel ga je štirikrat z nožem v glavo in dvakrat v levo roko. Pobirkove poškodbe so težke. Potočnika in Pobirka so pripeljali v celjsko bolnico.

Koliko telefonov je na svetu. Neki Angleški strokovnjak je izračunal, da je na vsemu svetu 34 in pol milijona telefonskih aparatov; največ telefonov imajo v Sev. Ameriki, kjer pride na vsakih 100 ljudi že po 17 telefonskih aparatov.

Dober in zvest naročnik poravnava svojo naročnino najraje takoj ob novem letu. Če še niste, storite tudi Vi tako. Uprava lista Vam bo za to hvaležna! Položnice v to svrhu smo priložili vsem starim kakor tudi vsem novim naročnikom v številki 50 «Kmetškega lista».

Žrtve vulkanskega izbruha na Javi so ogromne; 1300 ljudi je prišlo ob življenje.

Nebesno znamenje nad Berlinom. Na Silvestrov večer so opazovali Berlinčani čudno nebesno znamenje. Dočim je bilo nebo zadnje dni oblačno, se je na Silvestrovo naglo zjasnilo in na nebu se je prikazala luna, obdana od krvavordečega žara. Prikazen je trajala kake četrt ure, nakar se je nebo spet pooblačilo. Ljudje vidijo v tem slab znak za novo leto in sklepajo, da bo prišlo do resnih dogodkov.

Upor v rumunski jetnišnici. V državni jetnišnici je 46 komunističnih jetnikov skušalo zanetiti upor. Uspelo je dvema, da sta odprla vrata svojih celic, nakar sta počela odpirati vrata drugih celic. Vsi jetniki so se oborožili s poleni ter so napadli paznike. Upor je udušil šele vojaški oddelek. Ko so jetnike zopet zaprli, so pričeli štrajkati z gladom.

S pesmijo v smrt. V Bratislavi je te dni zvečer neki vojak, ki je stopal po mostu čez Donavo, opazil pred seboj dve mladi dekleti. Držali sta se pod pazduho in prepevali pesmi. Sredi mostu sta se ustavili in se dvignili na ograjo; starejša je štela: »Ena, dve, tri!« in preden je mogel vojak do njiju, sta se vrgli v valove. Kasneje so izvedeli, da sta obe služkinji, sestri in sta šli v skupno smrt ker so ju zapustili fantje.

Dolgovi pri krčmarjih neiztožljivi. Na pobudo osrednje zveze nemških protialkoholnih organizacij na Češkem so predložili parlamentu zakonski načrt, po katerem bi bili dolgovni na zapitke neiztožljivi. Po vsej priliki bo ta zakon tudi sprejet.

Usoden plaz. V Alžiru v Severni Afriki se je zgodila strašna nesreča. Plaz, ki se je utrgal zaradi neprestanega deževja, je popolnoma zasul dve hiši. V bližini nemškega konzulata se je utrgala velika skala. V neki hiši je bila svatbena pojedina, ko je prihrumel plaz in hišo zasul. Od gostov je bilo 50 ubitih, med njimi tudi nevesta. Vrt nemškega konzulata je izginil v prepadu.

Požar v hotelu. V Kohranu v Kanadi je v nekem hotelu izbruhnil silen požar, ki je zavzel ogromni obseg. Ogenj se je širil s tako naglico, da mnogo gostov niso mogli rešiti. Po omejitvi požara so potegnili izpod razvalin pogorenega hotela 20 človeških trupel.

52 »odrezanih« uhljev. V kupeju vlaka med Varšavo in Londzom so našli pozabljen zavoj, v katerem je bilo 52 človeških uhljev, ki so bili tako sveži, da je policija ugotovila, da so bili nedavno odrezani. O zadevi so pisali časopisi in ljudi se je pollaščala groza ob tej novici; mnenja so bili, da že spet straši kakšna zver v človeški osebi. Vendar pa se je stvar lepo iztekla; na policijo je priteknel neki možakar in zahteval, da mu vrnejo uhlje, ki so njegovi. Izkazalo se je, da so uhlji gumijasti. Izdelani so bili tako natančno, da jih na prvi pogled res ni bilo mogoče ločiti od pravih človeških uhljev.

Zdravniki proti igračam. Na nekem zdravniškem kongresu v Parizu so sklenili, da bodo prosili vlado naj prepove igrače, kakor trobente iz cina, cinaste vojake in druge igrače iz cina ker bojda škodujejo zdravju in razvoju otrok.

Pri številnih težkočah ženskega spola povzroči naravna »Franz-Josef«-grenčica najboljše olajšavo. Spričevala klinika za ženske bolezni dokazuje, da se uporablja zelo milo odvajajoča »Franz-Josef«-voda posebno pri porodnicah z izbornim uspehom. Dobiva se v lekarnah, drogerijah in specerijskih trgovinah.

Pomlajen lovski pes. Danes imamo že vse mogoče reči. Tudi pomlajevanje ni nič novega. Nek lovski pes je bil že ves onemogel in tudi oslepel je skoraj. Tega psa so pomladili in operacija se je tako posrečila, da pes spet lovi divjačino po oozdovih. Tudi je rad in laja še boljše kot prej.

Vstaja na Kavkazu. Iz Tiflisa poročajo, da so se pogajanja med Sovjeti in kavkaškimi vstaji razbila. Na več krajih je prišlo do hudih bojov. Sovjetske čete so napadle upornike v okolici Džulje in postrelile več kavkaških voditeljev.

Revolucija trajala samo 2 uri. V Panami v južni Ameriki je izbruhnila revolucija, ki pa je trajala samo dve uri. Zanimivo je, da se red vzdrževali gasilci.

Železniška nesreča v Angliji. Ekspresni vlak, ki vozi iz Edinburga v London, je skočil s tira. Štiri osebe so bile ubite, 12 pa ranjenih.

Umor sovjetskega kurirja. Po poročilu iz Varne je bil na mali železniški postaji v bližini poljske meje umorjen sovjetski diplomatski kurir. Potoval je iz Moskve v Varšavo. Kurirja je ubil agent Čeke. Kurirja so osumili, da je hotel odnesti v inozemstvo važne politične listine.

Smučarje zasulo. V Švici je plaz zasul 13 smučarjev; 10 se jih je rešilo, 3 pa so mrtvi.

Demonstracija proti filmu. Zadnje čase uprizarjajo po večjih kinih film »Na zapadu nič novega«, ki prikazuje strahote svetovne vojne in je posnet po istoimenem romanu nemškega pisatelja E. Remarqua. Te dni so ga predvajali na Dunaju. Vsi prostori so bili popolnoma razprodani, pokupili so jih socialisti. Zagrizeni nacionalisti pa so iz majhnih razlogov proti filmu poskušali vzporediti izgred. V dvorano so prinesli smrdljivih bomb in steklenice s plinom za soljenje ter so vsled tega uprizorili pravo zmedo med ljudmi. Policija je nekaj razgrajčev aretirala.

Malo kneževino Monakovo je doletel absolutizem. Knez je razpustil narodno skupščino, deloma ukinil ustavo in proglašil izjemno stanje. — Bržkone bi knez rad postal »veliki mož« današnje dobe!

Advokati štrajkajo. V Lyonu na Francoskem so se odvetniki sporekli s predsednikom sodišča. Odvetniška zbornica je nato sklenila, da se razprav kazenskega sodišča ne bo več udeleževala. Res, k razpravi ni bilo nobenega advokata. — To sicer ni razreden boj, je pa gotovo stanovska zavest, ki se ne ozira ne na sodišče ne na klijente.

Smola španskega revolucionarja. Med Nad 100.000 brezposelnih na Dunaju. Število brezposelnih na Dunaju je silno naraslo in predstavlja doslej največje število.

58.000 tihotapev alkohola pod ključem. Na podlagi ugotovitev Zveze proti obstoječi prepovedi alkohola, je točasno najmanj 50.000 oseb zaprtih, ki so se pregrešile proti zakonom o prepovedi alkohola.

Silen potres razrušil Korint. Grško mesto Korint, znano iz zgodovine, je doživelo v nedeljo hudo katastrofo. Močan potres, ki je trajal okoli 7 sekund, je domala porušil celo mesto. Prebivalstvo je zbežalo pod milo nebo in se zateklo pod šotore. Človeških žrtv ni bilo. Potres je bilo občutiti tudi v okolici; v mnogih krajih je bilo razdejanih nekaj hiš.

Golobje — pismonoše. Na Dunaju je te dni prirejena razstava poštnih golobov, na katero so razne države poslale svoje poštno in vojaške golobe. Golobje so na razstavo sami prileteli z okrog vratu privezanimi izkaznicami. Najdaljši polet so morali napraviti holandski golobje iz Haaga in pa iz Harwicha na Angleškem, ki znaša do Dunaja 1180 kilometrov.

Zahteve lačnih. V Sofiji na Bolgarskem se je pretekli teden zbrala množica brezposelnih delavcev in siromakov pred občinsko hišo, zahtevajoč kruha in podpore za božične praznike. Množico so razgnali orožniki.

Nekaj o klobasah in prašičih.

Božična doba pri nas ni samo doba praznikov in pobožnosti, ampak tudi doba kolin, in na kmetih je menda ni tako siromašne hiše, kjer ne bi imeli za praznike na mizi vsaj kakšne skromne krvavice.

Tako pa ni samo pri nas, ampak tudi drugod, mogoče se v večji meri kakor pri nas. Tako je izdelovanje klobas n. pr. v Nemčiji že stoletja stara industrija in kakor so pri nas na glasu »kranjske klobase«, ki jih še dandanes gre zelo dosti v inozemstvo, tako slove tudi razni nemški mesni izdelki daleč naokrog. V Frankfurtu izdelujejo znane »frankfurtarice«, ki jih jedo s hrenom, z gorčico ali v kakšni ostri omaki, mesto Braunschweig slovi po svojih trpežnih izdelkih, Hamburg pa po trdo prekajeni slanini, ki pa jo pripravljajo večinoma na Koroškem in Tirolskem...

V Braunschweigu je slovelo izdelovanje klobas že v 16. stoletju. Stara poročila nam pripovedujejo, kako je prepotoval neki tedanjí vitez celo Nemčijo, da dobi za svojega vedno »suhega« kneza in gospodarja kaj denarja na posodo. Z denarjem je šlo sicer povsod bolj težko, pač pa so povsod njemu in njegovemu knezu na čast prirejali sijajne pojedine.

Tako se je vitezu dogodilo tudi v Braunschweigu. Tudi tam niso imeli zanj niti ficka denarja, priredili pa so pojedino, kjer so pozušili dva tisoč vatlov dolgo pečnico. Vitez je dobil precejšen kos te klobase, v zahvalo za pogostitev pa je raznesel slavo teh klobas po celi deželi. Nam je ohranjena še slika tiste pojedine, na sliki pa vidimo, kako je cela mesarska zadruga nosila tisto klobaso v svečanem sprevedu na kraj pojedine.

Za Braunschweigom pa ni hotelo zaostati mesto Königsberg. V nekem poročilu iz leta 1601 beremo: »Na novega leta dan (1. 1601)

mesli mesarji v Königsbergu do mesne hiše klobaso, ki je bila 1005 vatlov dolga. Tam so odrezali od te klobase velik kos za deželnega kneza, ostanek pa so pojedli meščani. V sprevedu so šli ob klobasi bobnarji in trobentači, spredaj pa je korakal visok mesar s sulico v roki. Klobaso je nosilo 105 mesarskih hlapcev. Za to klobaso, ki je tehtala skoro 9 centov, so porabili 81 čistih gnjati, zaklali so pa 43 prašičev, da so dobili potrebna čreva. Porabili so dalje zanjo nad 100 centov soli in 20 funtov popra, delali pa so jo 3 mojstri in 87 pomočnikov.

Zgodovina pa pozna tudi precej znamenitih ljudi, ki so strastno ljubili žive prašiče. Sloviti matematik (računar) Euler je moral imeti v svoji bližini vedno prašička, kakor imamo mi n. pr. pse; njegovi prašički so se tako navadili sobe in snage, da niso bili nikdar neprijetni.

Neki pruski general pa, ki je šel v pokoj, si je vtupil v glavo, da bo čredo prašičkov prav po vojaško zdresiral, kar se mu je s pomočjo svinjskega pastirja posrečilo. Na pok z bičem so prišli na kraj, kjer jih je čakala jed, na drugo dano znamenje so jedli, in na dano znamenje so se zopet zbrali in se postavili v vrsto, tako da je stal največji pujssek vedno na desni strani, poleg njega pa so se zvrstili ostali po velikosti, prav kakor pri vojaki.

Neki francoski pleminitaš tudi ni mogel živeti brez pujska. Mladega pujska je lepo okrasil s pentljami in ga celo poškopil z dišavami, potem pa ga je na vrvcu vodil po mestu na sprehod.

Gospodarstvo

Varčevanje.

Narod štedi in varčuj! Ta zahteva se je v zadnjem času na široko obravnavala in podarjala v dnevnem časopisju; ponekod prav dobro in upravičeno, drugod pa na tak način — zlasti v krajših rubrikah, da moramo nujno zavriniti vse netočne ugotovitve.

Posebno danes, ko se na vse mogoče načine išče leka splošni gospodarski krizi, se med drugim močno podčrtava bolj kot kedaj prej varčevanje na vasi. Priznavamo in uvrščamo med koristnosti varčevanj, posebno danes, ko gredo silne množine narodnega kapitala preko meja, — tuj kapital se pri nas dandanašnji mastno obrestuje — vendar pa odločno zavračamo različna mnenja, ki gredo že res vse predaleč ter ne odgovarjajo dejanskemu stanju, kakor uvajanje pretirane mode in vzpostavljanje luksuznega (razkošnega) življenja na vasi.

Kdor vsaj malo pozna življenje v naših vaseh, ne bo nikoli mogel zgorajšnje izjave potrditi. Zato je potrebno, da nepoučene seznanimo s pravim stanjem, ter bomo šele nato prišli do zaključka: če naš kmetovalec štedi in v katerem pogledu naj štedi!

Že sam socialni položaj, v katerem se nahaja kmet, daje kmetu tak poklic, ki se za vloženi kapital in težko delo ne izkazuje nič kaj koristnega in dobička prinašajočega, medtem ko so vsi drugi poklici lažji in bolj donosni, čeravno se zanje založi manj kapitala in predvsem manj truda. In če gremo iz tega izhodišča, v zvezi z mnogimi drugimi činitelji, bi bilo najbolje, da se sploh ne bi nihče bavil s poljedelstvom ter se dan na dan ubijal s kmetijo. Seveda bi to značilo pogin ne le kmetovalcev, marveč vseh slojev. Ker pa smo poljedelska država ter se 80 % vsega prebivalstva bavi s poljedelstvom, s katerim se preživljamo in odmirjamo svoje obveze do države in družbe, je v interesu nas vseh, kakor tudi države, da se vzroke gospodarske krize išče kje drugod — bolj resno, a ne z obtoževanjem vasi.

Dva načina varčevanja obstojata med kmetiskim ljudstvom: v načinu proizvodnje in v načinu samega kmetškega življenja na vasi.

Kmetovalcu ugovarjamo danes, — a ne s kako »višjo pravico«, češ, da je sam kriv — da ni zmožen racionalno (razumno) izkoristiti niti svojega uloženega kapitala (zemljo, denar in delo), niti truda v poljedelski proizvodnji. Toda za ta nedostatek pače na kmetovalca prav majhen del krivde, poglobitvi in največji del krivde moramo iskati v okolnostih in razmerah, v katerih živi in dela: v odnosa do človeške družbe. Zato je čisto razumljivo, da njegova proizvodnja s pogoji, v katerih proizvaja (brez možnosti obdelovanja s stroji in kar je najvažnejše, brez prodajnega trga), ne more nuditi tistega, kar nudijo naprednejše dežele (Združ. amer. države), temveč trpi le škodo, ker je pač način proizvodnje dražji ter na ta način doživlja na svetovnem tržišču poraz v kvalitativnem in kvantitativnem smislu. Vsled tega je primerno in edino pravilno, kar mi svetujemo, da se vsaka kritika naslanja na zgoraj omenjena dejstva ter šele nato išče izhodov in pravih poti v racionalizaciji proizvodnje, kjer bi v resnici lahko bilo govora o varčevanju, ne pa da zgolj išče pot k izboljšanju stanja na ta način, da propoveduje varčevanje v samem kmetovalčevem življenju, ki so ga vendar današnje razmere popolnoma pritiskale ob zid, da še celo v hrani štedi in skopari.

Človeška družba sama je zidala način živ-

ljenja: danes naziva ta način razsipen, luksuzen, udoben, skromen in škodljiv, seveda, kakor se pač komu prilega in pristojno; onemu, ki ima vsega v obilici drugače kot onemu, ki občuti dan na dan pomanjkanje. Ni nič čudnega, če čezdalje glasnejše trkajo na vrata socialne pravičnosti, če se v temeljih maje zakonita(!) ureditev človeške družbe. — Težko in naporno delo, socialni položaj, majhni in skromni donosi, mnogo obvez, vse to daje možnost udobnejšega življenja le peščici »srečnih kmetovalcev«, medtem ko večina našega kmetškega prebivalstva (srednji in manjši kmetje) živi od vseh začetkov skromno do skrajnosti, včasih celo škodljivo telesnemu zdravju. Naše kmetško prebivalstvo ima že v svojem bistvu smisel varčevanja, pa naj bo v slabših ali boljših življenjskih razmerah; zakaj že sam kmetški poklic neizprosno zahteva vednega in vednega varčevanja. Negotovost zaslužka ne dopušča kmetovalcu, da bi po mili volji sestavljal letni proračun; edina pomoč, v katero veruje, bodisi da je letina dobra ali slaba, je tista večna štednja. S to vero res uspe ter prištedi povsod tam, kjer je meščanu sploh nemogoče. Včasih gre tako daleč, da si utrjuje od ust, samo da prištedi, četudi prav malo. Tako je nastalo že znano pravilo, da kmet vse, kar je najboljšega, proda; če pa kaj boljšega pridrži, ne pridrži zase, marveč za razne prilike, obiske, da pogosti tiste, ki pravijo, da so dobili vtis, da vlada na vasi nebesko kraljestvo! Če pa vzamemo v obzir, da že družabno urejanje mestnega prebivalstva daje, poleg dolžnosti in pravic, mnoge udobnosti, vsakdanja razvedrila in uživanja, je vendar čudno, čemu se vselej, kadar je govora o štedenju, cika in namigava le na vas, na njene veselice in prireditve. Zakaj pa ne bi enkrat »zgoraj« začeli?

Življenje samo že narekuje, da je poleg telesne hrane potrebna tudi duševna. Saj življenje vendar ni le zato, da mora ravno kmet garati od prvega do poslednjega dne in zapupati v oddih v nebesih, medtem ko vsi drugi veseljačijo, hodijo v kino, v gledišča itd. V mestu se je vprašanje rešilo samo od sebe, na vasi tega ni. Na vasi ni vseh tistih kulturnih ustanov, ki jih najdemo v mestu in ki služijo le zato, da si človek oddahne in se razvedri. Kmetovalčeva duševna energija se vsled tega utaplja in izživlja drugod; in ni ga na svetu, ki bi komu prepovedal duševno življenje. Tudi omejiti mu ga ne more, ker zato pač ni nikomur podana pravica; še prav posebno pa nima pravice tisti, ki se sam zabava preko mere in nič ne pomisli na varčevanje, pa vključ temu pridiga varčevanje in odmerja našemu kmetškemu prebivalstvu, kako naj se ono razvedri in pozabava. Rešitev tega vprašanja ni v tem, da se kmetu prepoveduje tisto, kar danes dela (malo posedi v gostilni pri vinu, gre včasih na kakšno zabavno prireditev), marveč v tem, da se mu da čimveč takih kulturnih ustanov, kjer bo brez »greha« in zapravljanja denarja našel zabavo in potrošil svojo duševno energijo. V ustanavljanju prosvetnih, ekonomskih in kulturnih organizacij je težišče celega vprašanja, ki se more rešiti v pozitivnem pravcu tako, da bo kmetška zabava predstavljala tudi kos narodne kulturnosti.

K štednji, kakršno nekateri zahtevajo, naj omenimo še to, da napredek slehernega naroda ni le v povečanju proizvodnje, marveč tudi v povečanju potrošnje. Zato ne izgublajmo iz vida in ne pozablajmo, da naš kmet ni le proizvajalec, marveč glavni konzument, ter bi bilo zelo nevarno i za nas vse i za državo, če bi naš kmet nekega lepega dne ne mogel biti več konzument.

Kar se pa tiče udeleževanja tujega kapitala pri nas, ugotavljamo, da vse propovedovanje varčevanja ne bo zaleglo, dokler se vrše in podarjajo tujemu kapitalu razni in različni

Kmetovalci, poljedelski trgovci in obrtniki!

Kadar naročate kakršnekoli vrste tiskovine za občinske urade, zadrugo ali društva, se obrnite zanesljivo glede cen in solidne postrežbe na

TISKARNA MERKUR
LJUBLJANA, GREGORČIČEVA ULICA 23.

privilegiji. To je predvsem stvar, ki jo more rešiti državna agrarna politika s svojimi carinskimi postavkami; seveda k tej rešitvi bo pač narod sam doprinesel največ; biti pa si morata edina ter imeti skupen stvaren cilj.

Franče Gerželj.

* * *

O gnojenju sadnemu drevju.

Marsikje vidim, da kmetovalci še vedno ne vedo, kako se mora gnojiti sadnemu drevju. Premnoge sem videl, da kratko malo $\frac{1}{2}$ do 1 m stran od debla izkopljejo provizoričen jarek — kolobar, pa natlačijo v njega še svež listnati gnoj, ki itak ni drugo kot mokro v gnojnici namočeno listje. Na drugi strani pa — »jaz ne vem zakaj moje drevje ne rodi« — gnojim, pa gnojim in nikdar nič. — Ja dragi moj, tako tudi ne more tvoje drevje roditi. Brez izjeme, enkrat za vselej si moramo biti na jasnem, da brez izdatnega gnojenja ne moremo pričakovati uspeha pri nobeni kulturi. Mišljenje, da drevje lahko rodi brez gnojenja je zgrešeno. Saj bi bilo potrebno gnojiti celo gozodovom, posebno po nekaterih naših krajih, čeravno našim kmetovalcem ta činjenica niti na kraj pameti ne pade.

Vsemu drevju torej moramo gnojiti. Da bi pa lahko razumeli, kako naj gnojimo! — moramo vsej nekoliko poznati življenje — rast drevja. Drevo sprejema hrano le s svojimi najtanjšimi koreninicami, to so tanka vlakna, s prostim očesom komaj vidna. Gnojenje blizu debla absolutno ne more nuditi uspeha. Drobne koreninice se nahajajo vedno le na najdrobnejših delih korenin, ki prodirajo izven kapa krone, pretežna množina pa se ji hnrhaja pod kapom krone. Ko vemo, kje se nahajajo drobne koreninice in, da samo te sprejemajo hrano, bo nam tudi lahko gnojiti.

Pod kapom krone izkopljemo kolobarje 30—50 cm globoke kar je odvisno od globine korenin. Pregloboko ne smemo kopati ker lahko povredimo korenine; če slučajno katero posekamo, jo moramo na notranji strani jarka gladko odrezati, da požene kalus tem več svežih koreninic. Lahko tudi v presledkih kopljemo jame in v te natlačimo gnoja, zgoraj pa pokrijemo z rušo, ki smo jo prej dali na stran. Če nam je žal za travnato rušo, izorjemo vzdolž in počez 3—5 brazd. Izorjemo prvo brazdo, napolnimo z gnojem in jo spet obrnemo z rušo navzgor; isto naredimo z naslednjimi brazdami. Najboljše je pa gnoj raztrositi po celi površini in podkopati, posebno, če nam ni mnogo za travnato rušo. Gnojiti moramo vedno s preperelim gnojem, najboljši, če ga pomešamo z drobno zemljo, da se lažje razkroji in da korenine lažje preraščajo.

Za našega kmetovalca je najvažnejši hlevski gnoj; posebno v sedanjih razmerah moramo gledati, da pridelamo čim več dobrega hlevskega gnoja, ker nam gnotne prilike ne dovoljujejo nabavke umetnih gnojil. Dostokrat pa nam tudi pravilno gnojenje ne rodi uspehov. Največkrat je vzrok pomanjkanje apna. Da to izbegnemo, je dobro, če eno leto gnojimo s hlevskim gnojem, drugo pa z apnom. Apna z gnojem ne moremo mešati, ker je preveliko zgub na (N) dušiku. Na 2 m² damo $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ kg apna, kar zadostuje za dobo 4 let.

Ivan Nemeč.

Mogoče ste tudi Vi med tistimi, ki Vas moramo ponovno prositi, da nam zanesljivo sporočite vse naslove Vaših sosedov, katerim želite, da se pošlje »Kmetijski list« na ogled. V to svrhu smo Vam priložili v številki 49 potrebno dopisnico. Skrbite tudi Vi po svoji moči kot star naročnik, da se v prihodnjem letu številko naših naročnikov podvoji.

Česa nam manjka?

Navajeni smo, da tarnamo in govorimo samo o krizi in vzrok padanja cen zavračamo na ruski »dumping«. Bog se nas usmili. Vsega so drugi krivi, sami smo nedolžni kot angel, ki varuje človeštvo pred grehi. Res hudo nas mora imeti človeštvo na »piki«, da nas pusti tako v krizi in »dumpingu«. Ko bi bila stvar taka, bi človek lepo molčal, a ne more, ker nosimo precej krivde sami. Tudi že pred nami so bile hude gospodarske krize. Poglejmo samo krizo 70—80. leta in videli bomo, da je bila le ta huda in opasna. Razvijala se je v vsej svoji opasnosti in že je dosegala vrhunec, ki naj bi odjeknil v agrarnem štrajku, kar bi izzvalo revolucijo. Mali kmetijski narodi so takrat reševali delo z nadčloveškim naporom. Našli so pot iz krize in izpeljali preobrat produkcije do skrajnosti.

Samo Danska naj nam služi za vzgled. Pod pritiskom razmer so se mali kmetje in bajtarji združili v »husmande«. Ustvarili so mogočno fronto proti gospodarski depresiji in prešli od žitaric k živinoreji. Ustvarili so si mogočno zadružno bazo in danes so bogat narod. Nam ni potreba tako, ker takrat so bile razmere druge, a danes so drugačne, samo kriza je in dumping. In proti temu smo mi brez moči in volje. Nismo si edini in tega nam tudi ni treba. Imamo nad 1000 zadrug in le te v so nam dovolj.

In če pri vsej tej močni zadružni organizaciji propada naša domačija, naš kmet, potem vendarle ni nekaj v redu. Če je nakopičenega na stotine milijonov zadružnega denarja, potem ga je treba po drugi poti vrniti kmetu nazaj in oploditi njegovo gospodarstvo. Ali je to storjeno? Ne!

Kaj smo storili v Sloveniji za organizacijo izvoza kmetijskih pridelkov na zadružni podlagi? Morda le drobec vsega, ali pa nič. Kaj pa za ugodno vnovčevanje poljedelskih produktov na domačem trgu? Še manj!

In vendar imamo mleko in med, meso in sadje, a o teh le pišemo, da gre slabo s kupčijo in vzrok so spet Rusi z dumpingom in kriza.

Odkar zasledujem razvoj našega gospodarstva z ozirom na kmeta, nisem še čital razprave, ki bi vsaj deloma objasnila, kaj bi bilo pri nas dobro in uspešno pridelovati. To pa radi tega, ker si še nismo na jasnem, kaj hočemo. Trenotno imamo važno nalogo, da cepimo sile, ker gotovi ljudje še ne vedo, kaj bo.

Imamo še par vprašanj. Kaj, ali bi ne bilo dobro, ko bi gotovi gospodje dali na razpolago recimo pol milijona od obresti onega denarja, ki je tvoj in ki oplaja danes vse prej nego kmetijstvo. Recimo tako za pro-

pagando medu, mleka, sadja, mogoče tudi za ustanovitev intenzivnih načinov prodaje teh predmetov? Ali pa v svrhu ustanovitve združnih mesnic? Da bi kmet lažje prišel do denarja in konsument do mesa po ceni. Mnogo, mnogo bi se dalo doseči z organizacijo, le ko bi poklicani vedeli, kje tiči vzrok naše krize in kako se jo da rešiti. Mnogo naših ljudi bi ostalo doma in bi dobro živelo, samo več gospodarske aktivnosti bi bilo treba in malo več zmisla za naše selo in njega potrebe. Mislim, da volje med kmeti je dovolj, da se dvignejo iz nejasnosti ter se organizirajo v zadrugah. In pred vsem takih, ki bodo skrbele za to, da kmet svoj trud in znoj spravi v pošten denar in doseže poštene cene svojim produktom. Kaj se da pri nas narediti, o tem pozneje. Za sedaj, kmet naj se zaveda, da je steber države in kot tak mora naprej, da postane gospodarsko močan. Doba, ko je bil še samo »glas« in številke pri volitvah, je že daleč za nami in se ne vrne več.

G. Gomišček.

* * *

Kože divjadi naj se pošljejo na naslov »Divja koža« v Ljubljani, velesejem, kjer bodo prodane za račun pošiljatelja na dražbi kož, ki se vrši dne 26. t. m. Vendar pa naj pošlje vsakdo le dobro pripravljene kože, ker le te dosežejo tudi dobre cene. Slabih kož neče nihče kupiti. Zgodilo se je, da so nekateri poslali »Divji koži« samo slabo blago, ki ga jim niti razni pdeželski prekupci niso hoteli odvezeti. To povzroča samo neptrebne stroške in izgubo časa. Torej vse dobro prirojene kože izročite v prodajo »Divji koži« v Ljubljani, velesejem.

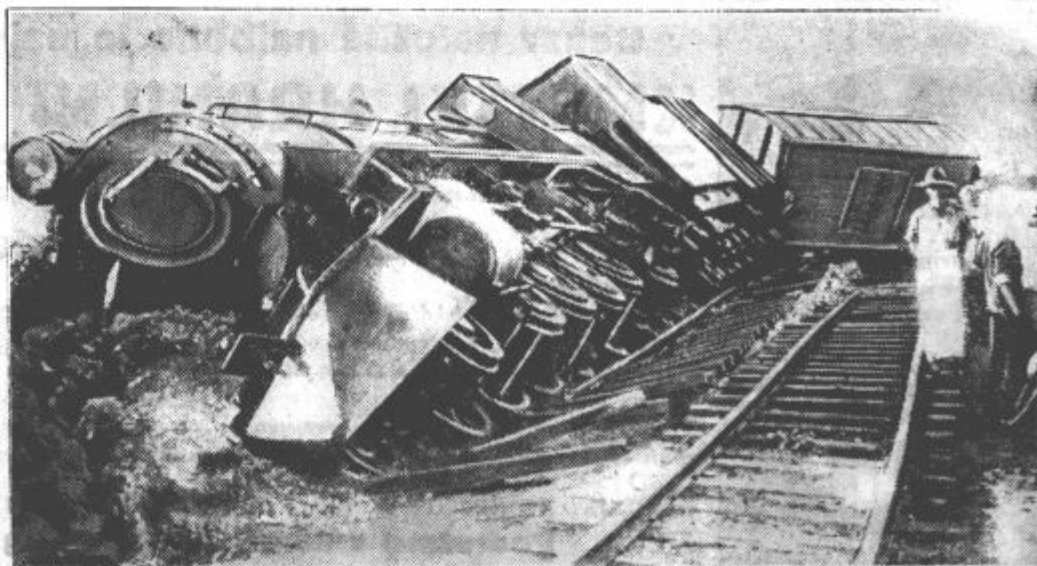
Izvozna vinarska zadruga se je ustanovila v Mariboru. K novi izvozni zadrugi je pristopilo razen Marib. kletarske zadruge tudi vseh ostalih devet vinarskih zadrug naše banovine. Načelnik nove zadruge je g. Ivan Thaler iz Št. Ilja v Slov. Goricah.

Rezerva pšenice. Mednarodni kmetijski urad v Rimu ugotavlja, da preostaja raznim državam 345.000 metrskih centov pšenice. Države, ki nimajo dovolj pšenice, pa potrebujejo 225.000 metrskih stotov. Potemtakem preostane v tekočem letu na svetovnem trgu okoli 120.000 m centov pšenice, ki je nihče ne kupi. A je kljub temu taka draginja kruha!

Kmetško hišo

z vsemi pritliklinami, nekaj njiv in gozda, po ugodni ceni, tudi delno, prodam.

Herman Peterlin, Škocjan, p. Turjak.

Železniška nesreča vsled potresa v Burmi.

Vsled potresa je skočil v Burmi s tira potniški vlak. Okoli 30 oseb se je ponesrečilo.

OPEKO IN STREŠNIKE

vseh vrst za zidavo hiš, iz znanih karlovskih opekarn

dobavlja franko vsaka postaja po konkurenčnih cenah,

samo

Ekonom generalno zastopstvo za Dravsko banovino
Ljubljana, Kolodvorska ul. 7

ŠIVALNI STROJI

„GRITZNER“
„ADLER“
„KAYSER“
in kolesa,
najboljši material,
precizna konstrukcija, krasna
oprema ter najnižja cena
so samo pri

Večletna garancija!
Pošk v vezenju brezplačen!

Jos. Petelinc, Ljubljana
ob vodi, v bližini Prešernovega spomenika

Pristopajte k Kmetijski Matici.

Kmetje!

Ne pomišljajte, kje boste kupili blago za Vaša oblačila, ker Vam nudi domača tvrdka

A. Žlender
Ljubljana

Mestni trg šte. 22

res lepo in trpežno sukno, kamgarn in športni ševijot za moške obleke, volneno blago in pliš za plašče, svilo, baržun, barhente, belo tkanino za damsko in posteljno perilo, flanelaste in prešite očeje ter različno drugo manufakturno blago

Priznana solidne cene in postrežba

Ob lastveno koncesionirana

šoferska šola
GOIKO PIPENBERGER

Ljubljana, Gosposvet-ska cesta št. 12
Zahtevajte Informacije

Vajenca

za usnjarsko obrt, s brano in stanovanjem v hiši, sprejemem takoj

Fr. Čebular
lg pri Ljubljani.

Zastopnike

za prodajo šivalnih strojev, separatorjev, koles, gramfonov, elektrotehničnih predmetov i. t. d. pod zelo ugodnimi pogoji sprejemem o.

„CENTRA“ trgovina šivalnih strojev i. t. p.
Ljubljana,
Poštni predal 248.

L. Mikuš
Ljubljana, Mestni trg 15
dežniki

Na malo!

Na veliko!

Ustanovljeno
1839

EKONOM

OSREDNJA GOSPODARSKA ZADRUGA v Ljubljani, Kolodvorska ulica 7, nudi po najnižjih cenah vse vrste deželnih pridelkov, najfinejšo banaško in domačo moko, krmila, specerijsko blago in ostale v to stroko spadajoče predmete. Velika zaloga vseh vrst umetnih gnojil, modre galice ter najboljšega trboveljskega in splitskega portland-cementa.

Kovači!

Najboljši trdi in mehki koks in kovaški premog

Vam nudi

Družba „ILIRIJA“ - Ljubljana
Dunajska cesta 46. Telefon 28-20

Gospodarji!

Gnojite z

APNENIM DUŠIKOM

Ta tvornica proizvaja istotako mešano umetno gnojilo „NITROFOSKAL - RUŠE“, katero sestoji iz apnenega dušika, superfosfata in kalijeve soli. Kdor z Nitrofoskalom gnoji, gnoji istočasno z dušikom, fosforom, kalijem in apnom ter si prihrani večkratno trošenje umetnih gnojil. — Stalna zaloga pri

TVORNICA ZA DUŠIK d. d. RUŠE v Rušah pri Mariboru

najfinejšim, najuspešnejšim in učinkovitim dušičnim gnojilom! Kdor gnoji z apnenim dušikom, gnoji istočasno z dušikom in apnom. — Informacije o upotrebi in množini, rentabilnosti, kakor tudi o nabavnih pogojih, cenah, skladiščih in uspehih apnenega dušika daje

EKONOMU, Ljubljana, Kolodvorska ulica 7.

Denar naložite najbolje in najvarneje pri domačem zavodu KMETSKI HRANILNI IN POSOJILNI DOM

Račun pošt. hranilnice št. 14.257 registr. zadruga z neomejeno zavezo Brzjavi: „Kmetijski dom“

Telefon 2847

v Ljubljani, Tavčarjeva (Sodna) ulica 1

Telefon 2847

Vloge na knjižice in tekoči račun obrestuje po 6% brez odpovedi, pri trimesečni odpovedi po 7 1/2%, brez odbitka davka na rente

Stanje vlog okroglo 30.000.000 dinarjev
Rezerve nad 500.000 dinarjev

Jamstvo za vloge presega večkratno vrednost vlog

Vločne knjižice drugih zavodov sprejema kot gotovino brez prekinjenja obrestovanja. — POSOJILA daje proti poroštvo, na vknjižbo in proti zastavi premičnin in vrednostnih papirjev ter dovoljuje kredite v tek. računu pod najugodnejšimi pogoji

BLAGAJNISKE URÈ: Ob delavnikih od 8—12 1/2, in od 3—4 1/2, te ob sobotah in dnevih pred prazniki od 8—12 1/2, ura.

Podružnici v Kamniku, Glavni trg in v Mariboru, Slomškov trg 3